

V dalším díle rubriky o plemenech koní zamíříme rovnou do našich luhů a hájů. I když název jednoho z mála domácích chladnokrevných plemen zní poněkud mezinárodně, vznikl českomoravský belgik skutečně na naší půdě. Oproti norikovi a slezskému norikovi, od nichž se oddělil, působí ušlechtilejším a celkově líbivějším dojmem. Zkrátka takový hezoun mezi chladnokrevníky.

➔ Českomoravský belgický kůň patří k nejpobulárnějším chladnokrevným plemenům u nás. Foto Magdaléna Straková

Text Kateřina Bartůšková

ČESKOMORAVSKÝ BELGICKÝ KŮŇ – hezoun mezi chladnokrevníky

Českomoravský belgický kůň vlastně vzešel ze záměru zjemnit poměrně hrubého, norického koně. „Zkoušelo se zušlechtovat teplokrevnými koňmi, v prvních generacích vypadalo potomstvo dobře, ale v dalších to již bylo k ničemu, tak se od teplokrevníků upustilo. Jako nejlepší ke zjemnění hrubého exteriéru se ukázali importovaní belgičtí koně. Po roce 1930 byly dovozy značně omezeny a začalo se vycházet především z vlastních zdrojů,“ vysvětluje Jan Malát, jeden z nejznámějších českých chovatelů. Připouští, že oproti dnešku, kdy se na čistotu chovu hledí podstatně více, se dříve vyskytovalo mnoho kříženců. Z nejznámějších linií bel-

gických hřebců, kteří se na utváření plemene podíleli, jmenujme tyto: Corale, Bayard de Heredia, Marguis de Vraimont, Aglae, Bourgogne de Monti, Branibor, Miroš a Successeur de Boneffe.

Český, nebo moravský?

Výsledkem šlechtění má být dle řádu plemenné knihy „kůň s ušlechtilou hlavou mírně štičitého profilu, s živým okem, kratším vysoko nasazeným krkem, dobrou horní linií i mohutnou, dlouhou, širokou a mírně skloněnou zádí.“ Hlavním rysem, podle kterého byste měli belgika poznat třeba právě od norika, je jeho na chladnokrevníka jemný vzhled a krása. Většinou narazíte na ryzáky se světlou hřívou, přípustné,

i když nepřilíší frekventované jsou i další barvy – hnědáci, vraníci i nevybělující bělouši.

Jeho síla v kombinaci s mírnou, klidnou a přátelskou povahou ho předurčuje pro práci v lese, na poli a v zápřahu. Belgici dospívají ve třech letech stáří. „Dnes se již projevují odlišné klimatické podmínky oproti Belgii, odkud pocházeli původní hřebci. Deset měsíců vlhka a zelené trávy je na koních přeci jen znát, proto naši dnešní koně dospívají o něco déle, nicméně nemyslí si, že by to bylo nějak na škodu,“ vysvětluje Jan Malát. Ke stavbě těla dodává, že: „Moraváci chtěli spíše svižnější koně se slabší konstitucí, zatímco v Čechách se chovali koně těžší v typu, více do chladno-

➔ Klisny ČMBK Helena a Harmonie (po otci Mazur) předvádí jízdu v zápřeži. Foto Martina Kůstková

➔ Součástí zkoušek výkonnosti klisen je i zkouška v tahu. Foto Martina Kůstková

➔ Plemenný hřebec Midas (otec Makon, matka Lota po Agent). Foto Martina Kůstková

krevníka. Dodnes se vlastně bojuje o to, jak přesně by měl ideální typ českomoravského belgika vypadat.“

Když táhnout, tak tři sta

O vše ohledně plemene, od standardu po aktualizovaný seznam hřebců, se stará Svaz chovatelů českomoravského belgického koně. Na jeho stránkách (www.schcmbk.cz) najdete aktuální seznam hřebců v chovu, řád plemenné knihy i termíny zkoušek výkonnosti nebo soutěží.

Při zkouškách výkonnosti klisen ČMB se hodnotí exteriér i mechanika pohybu, což však neplatí pro ty klisny, které jsou již zapsané v plemenné knize. Na ty čeká při zkouškách výkonnosti už jen zkouška v zápřeži, zkouška ovladatelnosti na parkuru a zkouška spolehlivosti v tahu v samotě (tah v samotě znamená, že je klisna povinná třikrát zastavit a znovu zabrat v těžké zápřeži, kterou představuje 300 kilogramů). U hřebců se kromě typu, pohlavního výrazu a exteriéru hodnotí také výkonnost, která zahrnuje kromě zkoušky ovladatelnosti na parkuru, distanční jízdy, zkoušky mechaniky pohybu a tahu v jednospřeží i hodnocení temperamentu, učenlivosti, ochoty a krmitelnosti.

V zápřeži i pod sedlem

„Myslím, že zkoušky výkonnosti byly krok

dobrým směrem,“ vzpomíná na jejich zavedení Jan Malát. Je ovšem toho názoru, že se nyní trendy ubírají jinou cestou. „Například v Rakousku už pochopili, že pokud chtějí udržet chov chladnokrevných koní, musí je vzít i jako hobby koně. Třeba zkoušky hřebců tam mají dokonce část, která probíhá po sedlem,“ hodnotí. Hlavní smysl plemene, určeného pro práci v lese, se podle něj dnes vytrácí. „Těžcí koně jsou stále vedeni jako pracovní, ale já osobně si myslím, že jejich budoucnost je spíše v hobby koních. Dneska práce v lese ubývá, na polích se obdělávají malé záhony, zkrátka najít práci v tomto oboru je skutečně problém,“ říká celoživotní chovatel ČMB.

„Státní lesy jsou ve ztrátě, čeká je pravděpodobně privatizace a je utopie myslet si, že se pro koně budou uměle vytvářet místa, aby se podpořil jejich chov. Je opravdu mnoho chovatelů, kteří mají koně doma čistě pro radost, práce pro ně není a nevěřím příliš tomu, že by se situace zlepšila,“ nastiňuje smutnou pravdu pan Malát. „V Písku například slibují

➔ Plemenný hřebec ČMBK Korál (otec Korbus, matka Béva po Baron). Foto Martina Kůstková

podporu chovu tím, že budou odkupovat chladnokrevné hřebečky za nějakých deset tisíc korun. Když si spočítáte, co stojí přípuštění a že máte koně půl roku doma a staráte se o něj, jednoduše se to nevyplatí. Navíc si musíme uvědomit, že rozmnožovatelů je hodně, ale opravdových chovatelů, těch je žalostně málo,“ upozorňuje. Nezbyvá než doufat, že se jejich řady budou rozšiřovat o ty, kteří podlehnou dobrosrdečné povaze těchto koní. ➔

Jaká je budoucnost chovu ČMBK?

➔ Osobně nevidím budoucnost chovu nijak růžově. Myslím si, že musí dojít k nějaké zásadní změně. V první řadě je špatně, že UCHS pro chov chladnokrevných koní je ASCHK. Jediné, co pro chovatele ASCHK vykonala, bylo zrušení dotací na zápis klisny do GZ prvním rokem; jednalo se o státní dotaci a ostatním plemenům zůstala. Do ASCHK plynou peníze z Ministerstva zemědělství (nejsou to žádné malé částky) a nikdo z nás chovatelů neví, jak je přesně s těmito penězi nakládáno, ASCHK nikdy nedala přesné vyúčtování na jednotlivá plemena. Dalším velkým problémem je takzvaný odborný svaz SCHČMBK – v tomto svazu je 70 % nechovatelů, je vytvořen vlastně ze Svazu chovatelů Třebíčska, ve vedení svazu jsou též nechovatelé a to vše se promítá i do složení RPK. Největším pro-

blémem je, že dle stanov tohoto svazu o zásadních věcech může rozhodovat jen 1/5 členů. Chovatelé jsou špatně informováni, na internetových stránkách obou svazů se řeší jen osobní spory mezi chovateli nebo vzájemné pomluvy a věci neodborné. Nevím, zda se ještě dnes někomu podaří toto vše změnit tak, aby chov chladnokrevných koní všech tří plemen vedli odborníci a hlavně chovatelé, nikoliv prospěcháři, kteří byli chovateli ostatních plemen odmítnuti. Tito lidé se dostali k chladnokrevným koním a dnes zaujímají místa v důležitých orgánech – v RPK, v radě pro GZ aj. Závěrem bych popřál všem chovatelům, aby se nedali těmito lidmi a všemi problémy okolo odradit a i nadále tyto koně chovali, aby toto plemeno nevyhynulo.

Jan Malát

Na konci malé vesnice nedaleko Pelhřimova, tam, kde zahrady domů a chalup začínají přecházet v pole, se pasou čtyři zrzavé kobyly. Všechny mají podobnou barvu, všechny mají hustou světlou hřívu a pěkné rousy. Jak kdyby pocházely z jedné rodiny, napadne vás! A pravdě jste blíže, než myslíte.

➡ Klisně Adéle se 15. dubna narodila krásná klisnička Angelina.

➡ Adéla svým potomkům (na snímku Angelina) předává kromě dobré povahy také krásnou srst, hřívu a v dnešní době i poměrně vzácné rousy.

ADÉLA: když se dědí zvědavost

Text a foto Kateřina Bartůšková

Jméno Jana Maláta by nejen na Pelhřimovsku, ale spíše na celé Vysočině napadlo asi většinu milovníků chladnokrevných koní. Chovatel, který má českomoravské belgiky jako své hobby již několik desítek let, stál i u zrodu plemenné knihy ČMB.

Žádná lvice, ale hodná kobyla

Zakladatelkou jeho vlastního chovu byla, ovšem zde se minulý čas vůbec nehodí, takže tedy je, klisna Elsa. I ji totiž můžete vidět ve výběhu, jak si okusováním trávy užívá svůj důchodový věk a do toho po očku nenápadně dohlíží na svou dceru a dvě vnučky. Elsu (otec Agronom ze Zákup, matka Helena) zakoupil pan Malát krátce po revoluci. Za svůj život dala spoustu hříbat; kuriózní příběh se váže třeba ke klisně Naděždě, kterou porodila v sedmém měsíci, avšak i přes nelehký začátek se ji podařilo vyplatit – její nynější majitel František Bárta je jistě hrdý, že je dokonce zapsána

v hlavní plemenné knize.

Osudovým hříbětem Elsy se však pro jejího majitele stala v roce 1997 narozená klisnička Adéla. „Adéla po otci Brahnikán z Nemošic se vlastně stala základem mého chovu,“ vzpomíná pan Malát. „Za svůj život nám dala celkem osm hříbat, a to jsme si původně mysleli, že ji přes počáteční infekci tetanu ani nezachráníme. Veterinář jí nedával mnoho šancí, ale ona je bojovnice a spolu s veškerou naší péčí se z toho dostala a vyrostla z ní krásná kobylka,“ usmívá se. Na celostátní výstavě v Pardubicích se umístila jako čtvrtá a při krajské výstavě v Písku zvítězila v kategorii ČMB.

Práce je, ale ne mnoho

Práce v lese, pro kterou je toto plemeno určeno, sice mnoho není, ale to rozhodně neznamená, že by Adéla zahálela. „I když nechodíme tahat do lesa, oráme alespoň na vlastních loukách a občas i pro někoho dalšího, nebo

potřebuje-li někdo stáhnout nějaké dříví, tak kobyly vytáhnou. Rozhodně se neflákají, pravidelně vozí děti ze školky a navíc nemám žádný sklad krmení, takže obden zapřaháme a jezdíme pro seno a slámu,“ popisuje majitel. „Adéla se všechno naučila velmi rychle, je šikovná a pracovitá a hlavně má skvělou povahu. Nikdy s ní nebyl žádný problém, je hodná i na děti,“ popisuje.

Hodná je Adéla i na své potomky, z nichž dva, respektive dvě se pasou společně s matkou a babičkou Elsou ve výběhu. Starší z nich je neuvěřitelně zvědavá Agáta, která vám nedá pokoj, ať se hnete kamkoliv a zajímá ji naprosto všechno, od kapes po objektiv. Otcem dvouleté kobylky, která se připravuje na výkonnostní zkoušky, je známý plemeník Agar. „Agáta má špičkový původ, hodně si od ní slibují. Jsem zvědavý, jak se vyvine za rok, až jí budou tři, podle mě to bude krásná kobyla a už teď se těším na výkonnostní zkoušky,“ rozplývá se pan Malát.

➔ Spolu s Adélou, která je zaměstnána mateřskými povinnostmi, si na pastvě užívá důchod i její matka Elsa (vzadu).

➔ Adéla, základ chovu pana Maláta, je nyní opět březí po hřebci Markon.

➔ Hrdý chovatel a obdivovatel ČMBK, Jan Malát, na snímku s dvouletou Agátou.

➔ Angelina se svou starší sestrou, dvouletou Agátou. Obě spojuje jedna základní vlastnost, a to zvědavost.

Dědičná krása

Vedle Agáty vesele skotačí nejmladší členka čtyřhlavého stáda, v dubnu narozená klisnička Angelina. Je stejně jako její starší sestra zvědavá a přátelská, i když občas se ještě raději běží schovat mámě pod ocas. A protože Adéla musí plnit chovatelské povinnosti, je opět připuštěná, tentokrát hřebcem Markonem. Zeptali jsme se pana Maláta, co Adéla svým hříbatům předává; na první pohled je jasné, že hustá hříva a ocas budou její výsadou. „Je pravda, že všechna hříbata mají pěknou hřívu a bohatý ocas. Co bych ale zmínil, jsou rousy, které by měly být typickým znakem plemene, ačkoliv jsou postupně méně k vidění. Důvod, proč mizí, je způsob odchovu, někteří koně chodí z lesa rovnou do maštalí, nejsou chováni na volno, a tak se tento historický znak vytrácí. Adéla má rousy pěkné a její hříbata také,“ dodává. „Všichni potomci měli dobrou povahu, klidnou a důvěřivou, a mají rádi děti. A také je pravda, že všechny kobylky po ní, co mám, jsou strašně zvědavé, někdy až otravné, ale rozhodně by člověku neublížily, nikdy nekopnou, to nehrozí,“ dodává. „Co se tělesné stavby týče, je Adéla poměrně úzkoprsá, ale to naštěstí hříbata nedědí. Také je trochu delší, ovšem každý chovatel vám řekne, že to je pro chovnou kobylu spíše výhodou.“

Chovatelský sen

Při pozorování čtyřech spokojeně se pasoucích kobytek jsme se pana Maláta zeptali, jestli má nějaký chovatelský sen. „Mám. Aby obyčejný člověk, který trochu rozumí chladnokrevníkům, dovedl rozpoznat, že tohle je belgik a ne norik. Aby se zlepšovala kvalita koní a chov vzali do rukou lidé, kterým záleží ne na sobě, ale na koních!“